

DZIELIĆ SIĘ (185) *vb impf*

się (109), się (70), si(ę) (6).

e jasne.

inf dzielić się (38). ◇ *praes 3 sg* dzieli się (65). ◇ *1 pl* dzielim się (3) *Leop*, *SkarKaz* (2), dzielimy się (1) *PaprPan* ◇ *3 pl* dzielą się (40). ◇ *praet 3 sg m* dzielił się (1). *f* dzieliła się (2). ◇ *3 pl m pers* dzielili się (7), dzielili się (1) *ZapKościer*. *subst* dzieliły się (1). ◇ *fut 3 sg m* dzielić się będzie (3). *f* dzielić się będzie (1). ◇ *1 pl m pers* dzielić się będzie (1) *SkarKaz* 637a. ◇ *3 pl m pers* dzielić się będą (2) *Leop*, *BibRadz*, będą się dzielić (1) *RejPos*. ◇ *imp 3 sg* niechaj się dzieli (1). ◇ *2 pl* dzielcie się (2). ◇ *con 1 sg m* bych się dzielił (2). ◇ *3 sg m* by się dzielił (1). *f* by się dzieliła (1). *n* by się dzieliło (1). ◇ *2 pl m pers* byście się dzielili (1). ◇ *3 pl m pers* by się dzielili (1). *subst* by się dzieliły (1). ◇ *part praes act* dzieląc się (7).

Sł stp s.v. dzielić, Cn notuje, Linde XVI – XIX w.

1. *Składać się z czego, rozpadać się na części, rozdrabniać się; dividi, findi Mącz (16)* : [ludzie] Iedni dobrzy drudzy źli/ zdawnąć się tak dzyelą *RejWiz* 79v; *Leop* 2.Reg 5/20; Qua se subducere colles incipiunt, Kędy się górki poczinają dzielić. *Mącz* 97a, 127b.

dzielić się na co (6): *MiechGlab* 26; I płynęła rzeką z Eden [...] a z tamtąd dzieliła się na cztery odnogi [et inde dividitur, et est in quatuor capita]. *BibRadz* Gen 2/10, I 2. Cf »dzielić się na części«.

dzielić się w co (1): [rzeka] co długim meatem ciekąc/ a potym się w dziewięć dzieląc/ w ósmy wodą łoną/ a w dziewiątym łodką cieczę? *Oczko* 8.

Zwroty: »dzielić się na części« [szyk zmienny] (3): vrina będąc w sklenicy lekarzkiej/ [...] dzieli się na cztery części albo o łtałci [lege: postaci]. *FalZioł* V 7; *GórnDworz* Cc2; źródło skoro z brzegów wyleie, dzieli się na wiele części *JanNKar* C3v.

»na czworo się dzielić« (2): o roznych łtaniech ludzkich/ ktore się na czworo dzyelą. *RejWiz* [A6]v, 41v; Także też na nim [na świecie] ludzie na czworo się dzyelą *RejWiz* 76.

Szeregi: »dzielić się i psować« (1): Ale skoro ono zięćie/ y łpótek wilgotności przyrodzonych [w ciele ludzkim] na których żywot należy imie się dzielić/ y płowić/ tedy y obyczaj ludzkie muszą się nieco odmienić *KochWr* 30.

»dzielić i targać się« (1): Y iako tam Krolestwo Rzymkie dzielić y thargać się poczęło: tak y teraz obawiać się trzeba rozerwania Cesarstwa *LeopPrzep* Cv.

a. *Rozprzestrzeniać się, szerzyć się (1)* : Którą drogą rozłypie a rozchodzi się światłość/ dzieli się gorącość na ziemi [dividitur aestus super terram]? *Leop* *Iob* 38/24.

2. *W funkcji strony biernej: Być dzielonym, ulegać podziałowi (55)* : Iakowe zaołtrzenie też bywa czynione w czołniech w łodziach y okrętach aby się tim łacniej woda dzieliła, pływaniu nie zawadzałacz [!]. *GlabGad* D5v; takiego łpofobu rozdział cieńniejy jest nad rzecz która się dzielić ma. *SarnStat* *6, 48.

dzielić się na co (29): Włzytką Grecyia dzieli się na ty Krolestwa/ powiaty y miastá. *BielKron* 271v, 259v, 264v, 280v, 288; *SarnStat* 1222. Cf »na części się dzielić«.

dzielić się w co (1): Porządek y położenie tych Kfyąg/ które się dzielą w siedmiory Kfyęgi. *SienLek* Aaaa2v.

Zwroty: »na części, cząstki się dzielić« [szyk zmienny] (22 : 1): oto wŕzelki czas na trzy fie części dzieli/ przelzłą/ ninieyszłą/ y przyzłłą *KłosAlg* A2v, kt; Dzieli fie thá ziemiá [*Nowa Hibernia*] na cztherzy części/ od południá zowá Momonia/ od pułnocy Hultonia/ odewŕchodu Láginia/ od zachodu Konnácia. *BielKron* 277, 278v; Ciáło á dufzá łą dwie rzeczy/ á dufzá záfię/ dzieli fie ná dwie części/ iedná część ielt/ kthora ma w łobie rozum/ á druga/ kthora ma w łobie chcenie *GórnDworz* Hh4; *KuczbKat* 9; *WujJudConf* 156; *RejPosWstaw* [21²] marg; *ModrzBaz* 3v, 4, 55v; Dobrá kościelne ná czterzy fię części dzielić y obracać máią. *SkarŻyw* 517 marg, 517; bá y to/ że nie ieden fyn dziedzićy/ ále fię máiętności na drobne cząłtki dziela/ wielką złego przyczyná ielt. *GórnRozm* C2; *WujNT* 875; *SarnStat* 552, 585, 716, 850, 1279, 1309; *SkarKaz* Oooo2v; *KlonWor* 1.

»na dwoię się dzielić« (7): Thá [*linia prosta w drzewie krewności*] fye ná dwoię dzieli. Iedná ielt Perŕon wzgorę idących/ przodkow náłznych [...] Druga [...] ielt Perŕon ná doł idących [...] ktore od nas pochodzá *GroicPorz* ffv; *BielKron* 38v; *RejZwierc* 240v; *JanNKarKoch* Ev, G2 [2 r.]; Połtępek práwny przed dekrétém ná dwoię fie dzieli: bo teraz naprzód Ewáziámi robiá: potym do defenŕiiéy *rei principalis* przychodzá. *SarnStat* 777.

»na troje się dzielić« [szyk zmienny] (6): SPráwá Rycyrska [...] Dzieli fie ná troie/ ná Iezdne: ná Pielze/ na Wodne *BielSpr* 10v; *ActReg* 128; *JanNKarKoch* Ev, G2 [2 r.]; *SkarKaz* 311a.

W przen (2) : Dawidowe kroleŕtwo ŕwieckie/ Pan Bog dla grzechow fyná iego Sálononá ná dwoie rozdzielił : y on rozdział był zwoley iego: Lecż niechciał Pan Bog/ áby fię wiára S. y Połŕuŕzeńŕtwo kościelne dzieliło *SkarJedn* 208.

Zwrot: »na wiele się głow dzielić« (1): y rzáđ iednego, ktory gdy fię mieni á ná wiele fię głow dzieli: ciężka ielt y ŕmiertelna Rzeczypólpolitey chorobá. *SkarKazSej* 689a.

W polemikach religijnych: O naturze boskiej (3): *KuczbKat* 380; *BialKaz* Fv; W bołtwie liczby nie máłz dwoiákiew/ áni troiákiew. bo fię bołtwo nie dzieli *SkarKaz* 276b.

a. geom. *Dawać się podzielić (o figurach geometrycznych)* [na co] (6) : Linea ielt/ co fye ná Punkty dzieli. *GrzepGeom* C; Ale iż Figurá káżda która ielt ná cztery węgły/ dzieli fye ná dwa Kliny *GrzepGeom* E3v, C [2 r.], H3, H3v.

3. *Odláczáć się, być oderwanym od jakiejś całości; odstępowáć od kogoś, od czegoś* (30) : (marg) Ołobno ciáło poŕwięcił á ołobno krew. (-) Bo gdzie fię to dzieli/ táł ielt ŕmierć pewna. *SkarKaz* 157b.

dzielić się od kogo, od czego (3): *SarnUzn* D; Bo im więcey czuł vtrápienia/ tym fię więcey od ŕwieckich rzeczy dzielać/ na niebiełkie łodkości podnoŕł *SkarŻyw* 291. Cf *dzielić się od czego w co*.

dzielić się od czego w co (1): á gdy zgodzinę połtogi [*ipostasis z uryną zmieszana*]/ thedy fie dzieli od vriny w iedną kupkę podobná ogurkowi *FalZioł* V 10.

dzielić się z kim (1): To bywá y w poimániu nieprzyaciéłłkim náciężłza/ gdy fię mátká z dziećmi dzieli *SkarŻyw* 140.

W przen (12) :

dzielić się od kogo, od czego (4): *BielŻyw* 81; *SarnUzn* D; ifz práwa w Bogu miłość dzielić fię nigdy od tych ktore miłue niemoże *SkarŻyw* 511; *SkarKaz* 387b.

dzielić się z kim, z czym (8): SeklPieś 6v; Pan Chrifus z Kościołem swoim nigdy się nie dzieli KuczbKat 260; ArtKanc H14v; Rzeki strwożone/ z brzegami swoimi Dzieląc się: w źródła nazad się wracają GrabowSet C2v; SkarKaz Oooo 2d. Cf Zwroty.

Fraza: »dusza z ciałem, ciało od duszy się dzieli« (2 : 1): w then czas człowiek przyrodzoną śmiercią umiera gdy się ciało od duszy dzieli BielŻyw 81; Aby był pan Bog przytey chwylu gdy się dusza ściałem dzieli SeklPieś 6v; ArtKanc H14v.

Zwroty: peryfr. »dzielić się z ciałem (swoim)« = umierać [szyk zmienny] (2): a iż tu już jest ład nieomylny złego y dobrego/ gdy się tu kto dzieli s ciałem swoim RejAp 125v; ArtKanc D13v.

»dzielić się z tym światem« = umierać (1): śmierć za tem/ Przedsię mężność została/ dzieląc się z tym światem. GórnTroas 74.

W pismach religijno-polemicznych: o schizmie i bałwochwalstwie (14): A inne którzy [...] na lada się mieyscach zbierają/ podeyrżane y iako za Heretyki mieć trzeba: którzy złe trzymają/ dzielą się SkarJedn [32].

dzielić się od kogo, od czego (11): KromRozm III Q2v; SkarJedn 249; a zbudowaliście [lud izraelski] sobie ołtarz świętokrajski/ dzieląc się od służby jego? SkarŻyw 504, 504. Cf Zwroty,

dzielić się z czym (1): aby z iedney stolicy [rzymskiej] jedność się w wżytkich zachował: aby inni Apostołowie każdy się z swoią nie dzielił. SkarJedn 111.

Zwroty: »[od kogo] jako heretycy się dzielić« (1): iż mniemieli aby sobie [lud zajordański] inego Kościoła [...] a z tym y inego Boga szukali/ a od nich się iako Heretycy dzielić chcieli. SkarŻyw 504.

»dzielić się od Kościoła (Chrystusowego), jedności kościelnej« [szyk zmienny] (2 : 1): SkarJedn 169; SkarŻyw 337; od Rzymkiego Biskupa dzielić się/ toż jest co się dzielić od kościoła Chrystusowego⁸⁰ SkarKaz Oooo2c.

»dzielić się od papieża, rzymskiego biskupa« [szyk zmienny] (2 : 1): Od Papieża który się Kościół dzieli nie jest kościół/ ale zborzyfcze odzstępniekie. SkarJedn d8, 327; SkarKaz Oooo2c.

Szeregi: »dzielić się i odrywać« (1): A tak ktokolwiek [...] krnąbrny/ zuchwał/ a wporne od porządku te⁸⁰ iye dżyli y odrywa [...] nye jest w yednym świętym/ powśfechnym/ y apostołkim kołcyele KromRozm III Q2v.

»dzielić się a nie zgadzać« (1): ale ktorakolwiek nacya po wżytkim świecie od niego [od rzymskiego Kościoła] się w hárdości swej dzieli/ a z nim niezgadza: nie ma być za kościół miána SkarJedn 249.

4. Różnić się, odróżniać się od kogoś, czegoś (31) :

dzielić się od kogo, od czego (14): FalZioł I 79a; Czym się dzieli wczony od nieuczonych, odpowiedział, iako żywy od martwych. BielŻyw 89, 10 nlb, 10, 58, 145; GliczKsiąż E3; BielKron 79v; Mącz 104b; KuczbKat 70 [2 r.], 345, 430; y każda syllaba znacznie się iedną od drugiey dzieli. JanNkar E2. Cf dzielić się czym.

dzielić się czym [w tym: czym od kogo, od czego (4)] (10): FalZioł I 79a; BielŻyw 10, 89; GliczKsiąż E3; RejZwierz 88; BielKron 118v; Mącz 104b; Gdyż ten stan Faryzeuszow byli [...] iakoby v nas dziś zakonnicy: ktorzy się dzielili sprawami swymi/ żywoty/ wbiory RejPos 225; nie jest tedy służna rzecz/ aby rozmaitemi obyczajami ładzenia lud nam poddany/ [...] miał się rozmaitością ładów dzielić [in varios ritus iudiciorum dilabatur JanStat 136]. SarnStat 116 [idem] 887.

a. *Spierać się o coś, być skłóconym, niezgodnym w jakiejś sprawie (12)* :

dzielić się czym (9): Maćie łpolne prawá y wolności: iákoż fię dzielić iemi możecie? Zgodnym łá nádáne. *SkarKazSej* 673a; Krolem fię też dzielić/ á mowić: ia z nim trzymam/ á ia nie trzymam. *SkarKazSej* 675b, 672b, 673a, 675b [4 r.], 684a.

dzielić się z kim (1): *SkarKazSej* 676b cf »wadzić się, dzielić«.

dzielić się w czym (2): [*By pohaniec*] Nie zyednoczył wiar nászych w ktorych fię dzyelimy *PaprPan* A4v; *SkarJedn* 369.

Szeregi: »dzielic się i rozrywac« (1): izali to nie iey [ojczyzny] śmierć iest/ gdy fię iá dzielic/ y rozrywać poczniećie? *SkarKazSej* 673a.

»wadzić się, (i) dzielić (i nie zgadzać)« [szyk 1 : 1] (2): Maćie iednego páná y krolá/ iedny prawá y wolności [...] iákoż fię wádzić/ dzielić tym/ y niezgádzáć możecie? *SkarKazSej* 672b; Gdy fię ludzie z łobá dzielá y wádzá/ náłábłzy łá. *SkarKazSej* 676b.

5. *Rozdzielać coś między siebie, udzielać komuś części czego; utilitatem capere, dimidium alicui de praeda dare, in medium opes allatas deponere, dispertiri aliquid cum aliquo, dividere aliquid cum aliquo, divisere inter se aliquid, partiri aliquid cum aliquo a. inter se, in partem vocape aliquem Cn (50)* : *MiechGlab* 34; *RejPos* 342; *RejZwierz* 114v; A gdzie ná Włóce bráćia siedzą /mogá fię rozdzielić ná poły. A ná puł włóczku dzielić fię nie máią. *GostGosp* 44, 42.

dzielić się czym [w tym: czym z kim, z czym (10)] (30): *BierEz* M2v; *BielŻyw* 119; gdi ye nadyechal a ony łfye dzielá kvpyá *LibLeg* 11/94v; *RejRozpr* C3; y thymy pyenyedzmy kthore tham pokradli rano przíšchedłchi do Gołpody dzyelili łzyá *LibMal* 1554/184; *GroicPorz* d3, d3v, gg3; iáko fię więc ráduiá zwycięźczy dołtawłfy korzyści/ á gdy fię dzielá lupy [*quando dividunt spolia*]. *Leop Is* 9/3; kthorá ciáżá ci co iá wezmá dzyelić fię niemáią *UstPraw* G; *RejPos* 243; Czworthy [*sposób*] iest tych/ ktorzy się kradzieżá dzielá *KuczbKat* 330, 330; *BielSpr* 68; *BudBib Is* 9/3; *ZapKościer* 1582/35v, 1586/66; Niechay fię twoy lud/ [...] Twym dárem dzieli. *GrabowSet* M4v; *WujNT* 379; *SarnStat* 701, 707, 822, 1153; *SkarKaz* 210a, 551b; Niechayćie łkárbow świętych/ niedzielćie fię plonem Stráłznym *KlonWor* 11; Dzielił fię Kukułczy łyn gniazdem y obłowem Z łynámi cnego łožá *KlonWor* 63, 49. Cf »dzielic się wysługá świętych«.

dzielić się z kim, z czym (18): *ZapWar* 1516 nr 2123, 1550 nr 2666; Lew z bykiem/ z kozłem/ z báránem/ Miałći się dzielić ieleniem *BierEz* M2v; *GroicPorz* d3v; *GostGosp* 44, 155; ktorzy potáiemnie [...] złodzieie y zbiegi [...] chowáią [...] albo dzielá fię z nimi włápiónemi y źle nábytými rzeczámi [*et partitur cum eis rapta et male acquisita JanStat* 621] *SarnStat* 701, 707, 822, 1153, 1244; y do łwego was dziedzictwá [*Syn Boży*] przypuści/ y dzielić fię z wámi nie iáko z łługámi/ ále iáko z bráty będzie. *SkarKaz* 489a, 210a, 551b, 637a; Ztobá fię dzielić będzie łebkoś wichrowáty *GostCast* 46; *KlonWor* 63. Cf »z ołtarzem się dzielić«.

Zwroty. »dzielic się na części« (1): [*dziesięcinnie pieniądze ciotki*] ktore pobral oth kmyeczki czyothky nyebosky ma ssye s nymy dzielicz na thrzy czesczy. *ZapWar* 1550 nr 2666.

»z ołtarzem się dzielić« = *brać dochód z ofiar kościelnych (4)*: Izali niewiećie/ iż [...] ktorzy przy ołtarzu łługá/ z ołtarzem fię dzielá [*cum altari participant Vulg* 1.Cor 9/13]? *LatHar* 127.

»(nie)rowno, równie, jednostajnie się dzielić« [szyk zmienny] (5 : 1 : 1): *GroicPorz* d3v, gg3; bo rowny będzie dział y temu który był wśledł ku bitwie/ y onemu który pozostał przy brzemiionach y iednoftáynie dzielić fie będą [et similiter dividit]. *Leop* 1.Reg 30/24; *BibRadz* 1.Reg 30/24; *BielKron* 300v; *GostGosp* 44; co ia zárobię/ á ty wyłůżyłz: dzielić fię równo będąziewá. *SkarKaz* 637a.

»społem się dzielić« (1): a tam fzę [piwem] za nyem społem dzelely *ZapKóscier* 1584/52v.

»dzielic się wysługá świętych, z świętyimi« = *korzystać z zasług świętych* (1 : 1): gdzie mowim: *communicantes*: to ieft/ dzielim fię Pánie wyłůgámi świętych twoich *SkarKaz* 636b, 637a.

Szereg: »butynkowac się i dzielić« (1): kiedy fię [Tatarowie] pod Włodimirzem ná Wołyniu butynkowáli y dzielili *StryjKron* 370.

W przeni [czym z kim] (1) : Vmysłiłem/ [...] przywieść iá [mądrość] łobie do towarzysztwá: wiedząc iż fię zemná dobrem dzielic będzie [quoniam mecum communicabit de bonis *Vulg Sap* 8/9] *SkarKazSej* 657b.

6. Odgraniczać się, być oddzielonym od czego (3) :

dzielić się od czego czym (1): Dzieli fie Nordwegia od Szweciey wyłokiemi fkałámi *BielKron* 293v.

dzielić się z czym [= *od czego*] (1): tám záłożył słupy kámienne w morzu [...] gdzie fie dzieli morze Medyteráńkie z wielkim morzem Oceanem *BielKron* 269v.

W przeni (1) :

Zwrot: »jednym stopniem dzielić się od siebie« = *być o jeden krok od siebie* (1): że iednym tylko [...] ftopniem/ ia á śmierć dzielim fie od siebie [uno tantum gradu ego morsque dividimur] *Leop* 1.Reg 20/3.

Synonimy: **1.** rozpadać się, szczepać się, targać się; **3.** łączyć się, rozłączając się; **4. a.** rozrywać się, swarzyć się, wadzić się; **5.** butynkować się, obdarzać się.

Formacje współrdzenne: oddzielić się, podzielić się, rozdzielić się, wydzielić się; oddzielać się, podzielać się, rozdzielać się, udzielać się.

Cf **DZIELĄCY SIĘ**